

บันทึกประชาธรรมไทย
โดยสันติวิธี

อนุสนธิของจดหมายนายเข้ม

นายเข้มเขียนจดหมายถึงนายท่าน เมื่อกุมภาพันธ์ปีนี้ เพราะเหตุหลายประการ บางประการได้กล่าวไว้ในจดหมายนั้นแล้ว แต่ยังมีเหตุจงใจอย่างอื่นอีก เช่น

ก. คนไทยที่ใฝ่เสรีภาพจำนวนมากอยากจะเขียน อยากจะพูดเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพกลับคืนมาโดยเร็ว แต่ไม่สามารถร่วมกันแสดงออกมาได้ (ตัวอย่าง โปรตตุลละครเรื่อง “เมื่อฉันสำเร็จความใคร่ด้วยตัวเอง ในอาณาจักรแห่งความกลัวที่ฉันฝันไป” ในคอลัมน์ปฏิกริยา ใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* มีนาคม ๒๕๑๕ ซึ่งเป็นเรื่องจริง)

ข. หนุ่มสาวนิสิตนักศึกษาที่นิยมในสันติวิธีไม่สามารถแสดงความเห็นให้ประจักษ์ได้ มีหน้าซำถูกปรามและถูกสะกดรอยตามทั่วไป ถ้าผู้รักสันติที่เป็นผู้แทนนิสิตนักศึกษาเหล่านี้ ถูกปรามและประณามหนักเข้า ผู้ที่มีหัวรุนแรงจะเฟื่องขึ้นในกลุ่มนิสิตนักศึกษา และอาจจะเกิดเรื่องร้ายขึ้นได้

ค. เหตุการณ์ภายในประเทศร้ายลงทุกที ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสงบเรียบร้อย หรือการปกครอง เมื่อได้ยุบเลิกรัฐธรรมนูญ

แล้ว การบริหาร ๔-๕ สายก็ยังสับสนอลหม่าน ไม่มีท่าว่าจะแก้ ปัญหาต่าง ๆ ได้โดยเร็ว

ง. ปัญหาการเมืองต่างประเทศรุนแรงเข้าทุกวัน การจำกัด เสรีภาพยิ่งจะก่ออุปสรรคในการคิดแก้ปัญหาที่ยิ่งขึ้น เพราะ ประชาชนประหนึ่งว่าไม่ใช่ธุระ มิได้มีส่วนร่วมในการพิจารณา เพื่อแก้ปัญหาของชาติ ทั้ง ๆ ที่ปัญหาสำคัญนี้จะแก้ไขได้ด้วย ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันทั่วประเทศ

ผมมีฐานะปานนี้ แก่ปานนี้แล้ว ถ้าไม่จับเรื่องและริเริ่ม จะคอยให้ใครริเริ่มก็กระไรอยู่

ผมได้พูดได้เขียนเสมอว่า ตราบใดที่ยังไม่พ้นเกษียณอายุ ราชการ จะไม่ขอรับตำแหน่งการเมืองใด ๆ เป็นอันขาด การเขียน จดหมายนายเข้มไม่ใช้การขอรับตำแหน่งการเมือง แต่เป็นการใช้ สิทธิเสรีภาพของพลเมืองไทยผู้หนึ่ง

ส่วนที่มีผู้จินตนาการว่า จะหาเสียงจากนิสิตนักศึกษา นั้น จำเป็น ละเอียดหรือที่จะหาเสียง ? จำเป็นละเอียดหรือที่จะต้องตอบมากไปกว่านี้ ?

ความสำคัญยิ่งของสันติวิธี

ถ้ายึดมั่นในหลักประชาชากรมแล้ว ไม่มีวิธีอื่นใดเพื่อได้มา ซึ่งประชาชากรมนอกจากสันติวิธี

การใช้อาวุธชู่เชิญประหัดประหารกันเพื่อประชาชากรมนั้น แม้จะสำเร็จอาจจะได้ผลก็เพียงชั่วคราวชั่วยาม จะไม่ได้ประชาชากรม ถาวร เมื่อฝ่ายหนึ่งใช้อาวุธแล้ว อีกฝ่ายหนึ่งแพ้ ก็ยอมคิดใช้ อาวุธโต้ตอบ เมื่ออาวุธปะทะกันแล้วจะรักษาประชาชากรมไว้ได้ อย่างไร ตัวอย่างมีทั่วไปในอาฟริกา เอเชีย อเมริกาใต้ และผู้ที่ สมคบกันใช้อาวุธแสวงอำนาจนั้น ภายหลังก็มักจะแตกแยกกัน

เพราะชิงอำนาจกัน ใช้อาวุธต่อสู้ซึ่งกันและกันอีก ไม่มีที่สิ้นสุด
สันติวิธีเพื่อประชธรรมนั้น เมื่อใช้กับฝ่ายที่มีอาวุธ ก็ไม่
แน่ว่าจะกระทำสำเร็จ และแม้จะสำเร็จก็ต้องใช้เวลานาน เช่น
มหาตมาคานธีใช้กับอังกฤษ ต้องระง่ำลำบาก ต้องมานะอดทน
เด็ดเดี่ยว ต้องอาศัยความกล้าหาญมากกว่าผู้ที่ใช้อาวุธ เพราะ
มือเปล่าต้องเผชิญกับอาวุธ

สมมุติว่า เราปักใจท้อเสียก่อนว่าสันติวิธีจะไม่สามารถนำ
ประชธรรมมาได้ (ความจริงไม่น่าท้อเสียก่อน) สมมุติว่าไม่มีหวัง
สำเร็จก็น่าคิดว่าควรจะทำ หรือควรจะทำควรเขียนเพื่อเสรีภาพ
หรือสำหรับผม แม้จะไม่มีหวังสำเร็จ ก็อดเขียนอดพูดไม่ได้
มิฉะนั้นแล้วจะคับใจเหลือประมาณเพราะขัดหลักการในใจ จะ
เสียดาบโอกาส จะมองหน้าเพื่อนฝูง พี่น้อง ลูกหลาน ลูกศิษย์
ไม่ได้

ชาวรัสเซียเพียงหยิบมือที่คัดค้านรัฐบาลโซเวียตที่กำลัง
เสรีภาพนักเขียนและศิลปิน และที่ยกทัพเข้าย้ายเชคโกสโลวาเกีย
นั้น เขาไม่ได้คาดหวังว่าจะทำสำเร็จได้ผล แต่เขาก็ทำ เมื่อถูก
จับขึ้นศาลเขาแถลงว่า “พวกข้าพเจ้าทราบตระหนักดีว่า จะถูกจับ
และฟ้องด้วยข้อหาเท็จ ด้วยการปลุกพยานเท็จ (เขาใช้สันติวิธี
ประท้วง แต่ถูกหาว่าก่อการจลาจล) และทราบล่วงหน้าแล้วว่า
จะต้องโทษหนักและทารุณเพียงใด (ถูกส่งเข้าค่ายกักกันและให้
ทำงานหนักคนละหลาย ๆ ปี) แต่พวกข้าพเจ้าก็จำเป็นที่จะแสดง
ให้โลกทราบว่ ในโซเวียตรัสเซียยังมีราษฎรหลายคนที่ไม่ชอบให้
รังแกเชคโกสโลวาเกีย” ทุกวันนี้ก็ยังมีผู้ประท้วงรัฐบาลโซเวียตอยู่
และมีหนังสือพิมพ์ใต้ดิน เช่น *Diary of Current Events* ออก
เผยแพร่ทางลับอยู่ทั่วไป

ผู้รักเสรีภาพในยุโรป อาฟริกา อเมริกาใต้ และเอเชีย ยังยืนหยัดป้องกันสิทธิเสรีภาพด้วยสันติวิธีอยู่เป็นอันมาก ไม่ว่าจะ มีหวังสำเร็จหรือไม่

สรุปความว่า สันติวิธีเป็นวิธีเดียวเพื่อประชาธรรมถาวร คงต้องใช้เวลานาน คงต้องเสียสละ คงต้องกล้าหาญเด็ดเดี่ยว เป็นพิเศษ คงเป็นที่เย้ยหยันของผู้อื่น แต่ถ้ามั่นในหลักการจริง ความมานะอดทนย่อมตามมาเอง

วิธีสันติ

จุดหมายปลายทาง คือสิทธิเสรีภาพของประชาชนทางการเมืองซึ่งเราเรียกว่าประชาธรรม คือธรรมเป็นอำนาจ ไม่ใช่ อำนาจเป็นธรรม (ประชาธิปไตยเดี๋ยวนี้ใช้กันจนเพื่อความหมายไป) บ้านเมืองที่มีประชาธรรมนั้นมีชื่อมีแปะ ไม่ใช่ปกครองกันตามอำเภอใจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ประชาธรรมย่อมสำคัญที่ประชาชน ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการประชาธรรม ก็ย่อมไม่มีทางที่ใครจะหยิบยื่นให้

ฉะนั้นจุดเริ่มต้นและจุดหมายสุดท้าย คือประชาชนชาวไทย สิทธิเสรีภาพของประชาชนไทย

ในบรรดาประชาชนนั้น ไม่ว่าจะแห่งใด ย่อมมีผู้นำ ในกรณีนี้คือผู้ที่ได้สำนึกแล้วในสิทธิเสรีภาพ และใครเล่าที่ได้สำนึกเช่นนี้ ถ้าไม่ใช่ผู้ที่ได้มีวาสนาได้รับการศึกษาทั้งภายในและภายนอกประเทศ เมื่อมีวาสนาถึงเพียงนี้ก็ย่อมต้องมีหน้าที่ความรับผิดชอบมากกว่าผู้อื่น การนำไม่ใช่เป็นสิทธิหรืออภิสิทธิ์ แต่เป็นหน้าที่

วิธีการแยกได้เป็นสองระยะ

๑. วิธีระยะยาว

๑.๑ พยายามพูด เขียน เรียกร้องสิทธิเสรีภาพของมนุษย์
อย่าให้ประทีปดับ ถ้ามีดไปนาน ๆ จะลึ้มเลือนกันได้ง่าย

๑.๒ แต่ละคนที่รักเสรีภาพ พยายามปฏิบัติหน้าที่การงาน
ของตนให้ดีเด่นด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อย่าให้มีมลทิน ทำ
ประโยชน์ให้แก่คนหมู่มากทั้งในชนบทและในเมือง จะเป็นที่ยก
เคารพและศรัทธาแก่ประชาชนเอง แม้ว่าจะลำบากและใช้เวลานาน

๑.๓ การรักษาประชาธรรมนั้น ป้องกันง่ายกว่าแก้ เมื่อ
มีรัฐธรรมนูญเมื่อใด รวบรวมกันเป็นปึกแผ่น เป็นสมาคม เป็น
ชุมนุมเพื่อสงวนรักษาและป้องกันรัฐธรรมนูญ มิให้ใครยุบเลิก
ไปอีก การป้องกันรัฐธรรมนูญมิใช่หมายความว่า แก้อรัฐธรรมนูญ
ไม่ได้ เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ แต่ต้องเป็นไปโดยชอบธรรมและ
สันติวิธีแห่งกฎหมาย

๑.๔ หากเกิดกรณีที่ต้องป้องกันรัฐธรรมนูญ
เมื่อผู้รักเสรีภาพเป็นที่เชื่อถือเคารพของประชาชนได้รวบรวมกัน
เป็นปึกแผ่นดังกล่าวแล้ว ก็ย่อมจะหาวิธีอันสันติ ได้รับความ
สนับสนุนจากประชาชน สามารถป้องกันเหตุร้าย เช่น การยึด
อำนาจด้วยอาวุธ เป็นต้น ได้โดยง่าย สมมุติว่า ผู้รักเสรีภาพ
เหล่านั้นเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เป็นศาสตราจารย์ที่มีชื่อเสียง
เป็นพ่อค้าที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นนักวิทยาศาสตร์สำคัญ
เป็นจินตกวี เป็นศิลปินเอก ฯลฯ รวมกันมีจำนวนมากพอ ใช้
สันติวิธี ไม่รวมมือกับผู้ที่ใช้อำนาจเลิกล้มรัฐธรรมนูญ ก็คง
จะได้ผลดีกว่าที่ต่างคนต่างนั่งนอนงอมืองอเท้าให้เลื่อมสิทธิ
เสรีภาพไป

๑.๕ ข้อที่ควรระวังคือ ผู้รักเสรีภาพที่มีการศึกษาสูงนั้น มักจะแตกสามัคคีกันง่าย เท่าที่ได้มีการปกครองระบบรัฐสภามาก็สี่สิบปี ล้มลุกคลุกคลานตลอดมา เพราะเหตุสำคัญเหตุหนึ่งคือความแตกสามัคคีในบรรดาผู้ใฝ่เสรีภาพ มักจะทะเลาะโกรธเคืองกันในเรื่องเล็กน้อย มีการปะทะกันส่วนตัวทั้งทางกรรมและการกระทำ ทั้ง ๆ ที่ใฝ่เสรีภาพอยู่ด้วยกัน ฉะนั้นขอให้ผู้ใฝ่เสรีภาพทั้งหลายปรองดองกัน ผันผ่อนหย่อนตามกันบ้างเพื่อประโยชน์ในหลักใหญ่ คือการแสวงและสงวนสิทธิและเสรีภาพ

๑.๖ ถ้าใครกระทำได้กล่าวมาแล้ว ยังพลาดพลั้งไปอีก ก็ควรคิดเสียว่าการได้มาซึ่งของดี คือสิทธิเสรีภาพนั้นต้องลำบากจึงจะสำเร็จ และกลับกัน เมื่อลำบากแล้วได้มาต้องเป็นของดีแน่ เมื่อพลาดไปแล้วก็ต้องเริ่มกันใหม่ มานะก้อให้สำเร็จ (คนอายุเกิน ๕๐ อย่างผมคงจะไม่มีความเห็นประชาชนธรรมอันแท้จริงในประเทศไทย แต่คนที่ไม่เกิน ๕๐ คงจะมีหวัง)

๒. วิธีในปัจจุบัน

๒.๑ แต่ละกลุ่มของผู้รักเสรีภาพคงจะอยู่ห่างไกลกันบ้าง แต่ก็ควรจะสัมพันธ์ติดต่อกันอยู่เสมออย่าให้ขาดสาย เพื่อให้ทราบกันและกันว่าใครบ้างคิดอย่างเดียวกัน จะได้แลกเปลี่ยนทัศนะกันได้เสมอ

๒.๒ แต่ละกลุ่มของผู้รักเสรีภาพควรศึกษาภาวะและข้อเท็จจริงความเคลื่อนไหวภายในประเทศไทยอยู่เสมอ

๒.๓ ในการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ภาวะ และทัศนะความคิดเห็นกันหลาย ๆ กลุ่ม คงจะต้องอาศัยมีศูนย์กลางเพื่อสัมพันธ์กันได้สะดวก คงจะตกลงกันหาศูนย์กลางได้ไม่ยากนัก

๒.๔ เพื่อให้ประทีปแห่งเสรีภาพคงส่องสว่างอยู่ตลอดไป ไม่เลือนราง แต่ละคนแต่ละกลุ่มควรเขียนและพูดเรียกร้อง ประชาชนให้ได้มาโดยเร็วที่สุด โดยไม่ขาดสาย (ผมจะเขียนอยู่เรื่อย ๆ ใครจะเขียนหรือไม่ ไม่สำคัญ แต่ถ้าช่วยกัน ผลัดกัน เขียน ก็จะมีน้ำหนักมากขึ้น) และควรจะศึกษาว่ารัฐธรรมนูญที่เรา จะได้มาในอนาคตนั้น ควรจะมีรูปและสาระอย่างไรจึงจะเข้าหลัก ประชาชน ความคิดเห็นที่ได้จากการศึกษานั้น ก็ควรเผยแพร่ ให้ทราบกันโดยเปิดเผย

๒.๕ ผู้ที่ใฝ่เสรีภาพทุกคนทุกกลุ่มควรจะช่วยซึ่งกัน และกันในกรณีที่ผู้ใดผู้หนึ่งถูกประทุษร้ายหรือจำกัดเสรีภาพ เนื่องด้วยการกระทำเพื่อเสรีภาพประชาธรรม การช่วยซึ่งกันและ กันเช่นนี้ย่อมจะต้องร่วมกันเป็นจำนวนมากพอ จึงจะสามารถทำ ให้เกิดผลได้ทั้งทางตรง คือช่วยได้จริง และทางอ้อม คือช่วยให้ เกิดมติมหาชน มีเมตตาแก่ผู้ที่ได้ทุกข์ กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือนี้ควรเป็นไปโดยสันติวิธี

ข้อความต่าง ๆ ในบันทึกนี้ เขียนขึ้นเพื่อเสนอเป็นความเห็น สำหรับพิจารณากัน ใครไม่เห็นด้วยในสาระสำคัญ ก็ไม่จำเป็นต้องเชื่อถือหรือปฏิบัติตาม รายละเอียดต่าง ๆ นั้นแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ แต่หลักการที่ขอยึดมั่นเปลี่ยนไม่ได้ คือสันติวิธีเพื่อ ประชาธรรม

เคมบริดจ์ สหราชอาณาจักร

๒๗ เมษายน ๒๕๑๕